

Europeiska regionalfondens investeringar i Sverige

Läget i regionala struktur-
fondsprogram och
Interregprogram i halvtid

EUROPEISKA
UNIONEN
Europeiska
regionala
utvecklingsfonden

Rapport 0230

Vi stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft

Tillväxtverket ska skapa så bra förutsättningar som möjligt för företag i hela landet att vara konkurrenskraftiga. Det innebär att vi öppnar dörrar och river barriärer – för ett Sverige där fler företag vill, kan och vågar.

Kunskap, nätverk och finansiering är våra viktigaste verktyg. Tillväxtverkets insatser skapar direkta resultat hos de företag och aktörer som vi samverkar med, men även förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Vårt största enskilda uppdrag är att bidra till att EU-medel investeras i projekt för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Tillväxtverkets publikationer kan laddas ner på tillvaxtverket.se. Vill du beställa en tryckt publikation eller söker du en publikation som publicerades före 2015 hänvisar vi till vår webbshop publikationer.tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, juli 2017

Rapport 0230

ISBN 978-91-88601-27-8

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Helena Köpsén

Telefon, växel 08-681 91 00

Förord

Tillväxtverket stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft. Vi gör det genom att skapa bättre förutsättningar för företagande och för attraktiva regionala miljöer där företag utvecklas.

Vi har regeringens uppdrag att främja hållbar näringslivsutveckling och regional tillväxt samt genomföra strukturfondsprogram.

Kunskapsbildning är centralt inom den regionala tillväxtpolitiken. Vi arbetar för att sprida vår kunskap och våra erfarenheter på ett strukturerat sätt. Vi är övertygade om att kunskap och lärande är en av byggstenarna för en hållbar och smart tillväxt i landet. Därför vill vi bidra till att sprida kunskap om vår verksamhet.

Den här rapporten sammanfattar våra erfarenheter och kunskaper om regionala fondsprogrammen 2014–2020. Rapporten syftar inte till att utvärdera programmets faktiska betydelse för sysselsättning och tillväxt. Den syftar till att ge dig som läsare en inblick i programmets investeringar för företagens konkurrenskraft och regional tillväxt i alla delar av Sverige.

Lars Wikström

Chef för avdelningen Regioner
Tillväxtverket

Innehåll

Sammanfattning	6
1 Strategiskt ramverk	7
ESI-fonderna och EU 2020	7
Partnerskapsöverenskommelsen.....	7
En nationell strategi	7
Östersjöstrategin.....	7
EU-program.....	8
Regionala utvecklingsstrategier	8
2 Regionala strukturfondsprogram	9
Åtta regionala strukturfondsprogram.....	9
Nationellt regionalfondsprogram	10
3 Interregprogram	10
Gränsregionala program	10
Transnationella program.....	10
Interregionala program.....	11
Europeiska grannskapsinstrument	11
4 Resultatinriktat genomförande	12
Regionalfonden ger mervärde	12
Resultat	12
5 De regionala strukturfondsprogrammen i halvtid	14
Sverige lyckas väl.....	14
Näringslivet deltar i innovationsprocesser	14
Bredband och digitala tjänster.....	15
Stor kapacitet för ökad konkurrenskraft.....	15
Koldioxidsnål ekonomi	16
Hållbara transporter i norr.....	16
Stora komplexa samverkansprojekt	17
Genomförandet går bra	17
Företag får stöd.....	17
6 Interreg i halvtid	18
700 miljoner till svenska projektpartners	18
Svenskt deltagande	18

	Sen programstart	18
6.1	Interreg i Sverige	19
	Fokus på innovationer	19
	Miljöskydd och koldioxidsnål ekonomi	19
	Ökad konkurrenskraft	19
	Sysselsättning och arbetskraftens rörlighet	20
	Transport	20
	Medfinansiering	20
	Gränsregionala mervärden	21
	Näringslivets deltagande	21
6.2	Interreg utanför Sverige	22
	Förbättrad institutionell kapacitet	22
	Miljö i fokus	22
	Innovationer och entreprenörskap	22
	Svenskt deltagande	23
	Går enligt plan	23
	Aktiviteter	23

Sammanfattning

Programmen som finansieras av Regionala utvecklingsfonden har nått halvtid i sitt genomförande. Det är nu vi kan se de första resultaten. De första utvärderingarna har kommit med rekommendationer som kan ge en första indikation på vägen mot målen. Det är dock för tidigt att uttala sig om vilka effekter som investeringarna leder till.

Generellt kan sägas att programgenomförandet går bra. Att omsätta tillgängliga resurser i regionala utvecklingsprojekt ligger helt i linje med vad som är att förvänta så här i halvtid. De program som förvaltas i Sverige har kommit något längre än de som förvaltas utanför landet. Det finns en väl fungerande samverkan mellan samhällssektorer och nivåer.

Programmen har blivit mer fokuserade i sin inriktning mot en smart och hållbar tillväxt. Tendenserna är att programmets verksamheter involverar näringslivet i större utsträckning. Särskilt när det gäller innovationsområdet. Här ser vi projekt som arbetar närmare företagen och kommersialisering. Inom vissa områden finns väl uppbyggda samarbetsstrukturer som gör ett effektivt genomförande möjligt, där projekten har en hög kvalitet och tydligt resultatfokus. Det ser vi tydligt när det gäller investeringar för ökad konkurrenskraft.

Digitaliseringens utveckling får kraft genom de bredbandsinvesteringar som görs i de norra regionerna och kompletteras, om än blygsamt, med utveckling av digitala tjänster. Områden som har mindre fart i genomförandet är omställningen mot en mer koldioxidsnål ekonomi. Där är söktrycket lägre och det finns indikationer på svaga incitament för energieffektivisering i svenska företag på grund av de låga elpriserna i Norden. Det saknas också möjligheter till fysiska investeringar, där behovet kanske är störst. Samtidigt finns det nationella satsningar som här konkurrerar med programmen. Området är nytt för aktörerna, vilket också bedöms ha en inverkan.

När det gäller Interregprogrammen har en sen programstart orsakat förseningar i programgenomförandet på vissa håll. Där det sedan tidigare finns väl fungerande samverkansformer över gränserna har programmen kommit igång. Vår bedömning är att programmen kommer att komma ikapp den satta tidplanen i programgenomförandet.

1 Strategiskt ramverk

ESI-fonderna och EU 2020

De europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) ger möjligheter till stora satsningar för att utveckla regioner, individer och företag i hela Sverige. Fonderna ska bidra till att förverkliga målen i Europa 2020, som är EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning. Strategin syftar till att skapa en smart, hållbar och inkluderande tillväxt för alla. Smart tillväxt genom att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation. Hållbar tillväxt genom att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation. Inkluderande tillväxt genom att stimulera en ekonomi med hög sysselsättning med social och territoriell sammanhållning. De fyra ESI-fonderna i Sverige är:

- Europeiska regionala utvecklingsfonden
- Europeiska socialfonden
- Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling
- Europeiska havs- och fiskerifonden

Partnerskapsöverenskommelsen

Hur fonderna ska användas i varje medlemsstat finns beskrivet i den partnerskapsöverenskommelse som EU-kommissionen tecknar med respektive medlemsland. Överenskommelsen omfattar 11 tematiska mål som fonderna ska arbeta mot. Vilka tematiska mål som fonderna riktar sig mot skiljer sig åt utifrån fondernas inriktning och vilka prioriteringar som råder nationellt.

En nationell strategi

Den svenska regeringen har beslutat om en nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft för perioden 2015–2020. Strategin är vägledande för arbetet med den regionala tillväxtpolitiken och tydliggör på vilket sätt ESI-fonderna förväntas bidra till genomförandet av den nationella tillväxtpolitiken. Målet är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft.

Östersjöstrategin

Länderna runt Östersjön kompletteras av EU:s strategi för Östersjöregionen, eller Östersjöstrategin. Strategin är vägledande i de gemensamma insatser för att rädda havsmiljön, länka samman regionen och öka välbefindandet i Östersjöregionen. Det finns inga särskilda medel avsatta för att förverkliga strategin, men alla EU-program inom regionen ska ta hänsyn till den.

EU-program

Det stöd som ESI-fonderna ger fördelas via ett antal program som omfattar de sju åren 2014–2020. Den regionala utvecklingsfonden finansierar 23 program i Sverige, medan de övriga tre fonderna finansierar ett program var. Dessutom finns programmet för Lokal ledd utveckling genom leadermetoden, som finansieras ur alla fyra fonderna. Sammanlagt medverkar Sverige i 27 EU-program.

I alla program krävs medfinansiering som motprestation till ESI-fonden. Medfinansieringen kan vara offentlig eller privat och är oftast lika stor som stödet från fonden. För varje program har en förvaltande myndighet fått uppdraget att genomföra programmet. Det innebär att ansvara för hela genomförandet och att bidra till kunskapsbildning och lärande.

Regionala utvecklingsstrategier

Alla svenska län har en aktör som är ansvarig för genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken, regionalt utvecklingsansvarig aktör. Ansvaret kan ligga på ett landsting, ett samverkansorgan eller en länsstyrelse. Dessa aktörer går ofta under namnet regioner. Regioner har också ansvar för vissa samhällsuppgifter som till exempel hälso- och sjukvård.

Alla regioner arbetar fram en regional utvecklingsstrategi. Den baseras på en analys av förutsättningarna i länet och innehåller mål, inriktning och prioritering för det regionala tillväxtarbetet. I arbetet är den nationella strategin vägledande.

2 Regionala strukturfondsprogram

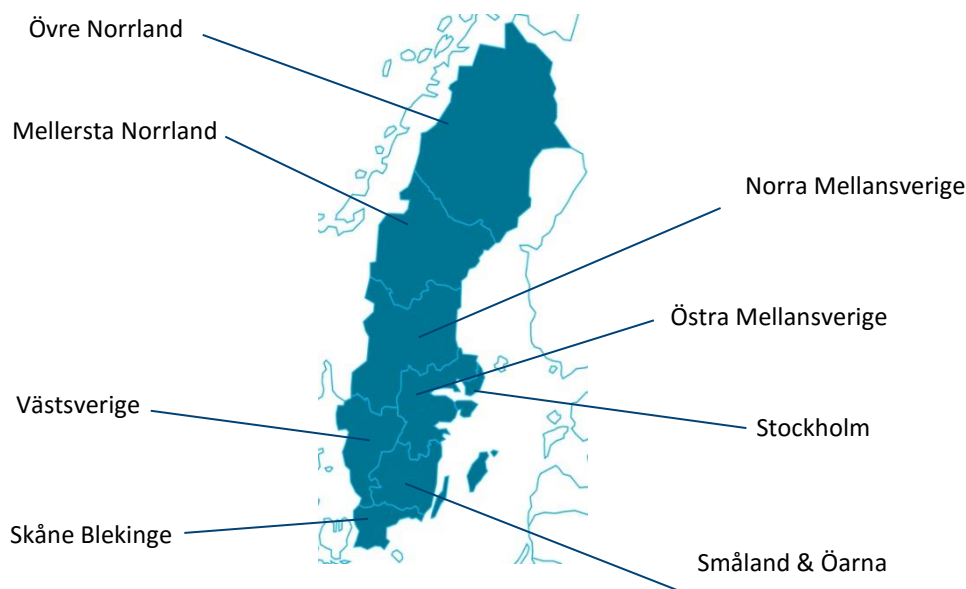
Nio program som finansieras av Regionala utvecklingsfonden i Sverige investerar i tillväxt och sysselsättning för att stärka den regionala utvecklingen. Dessa program är skräddarsydda av och för de regioner där investeringarna ska ske. Det är utifrån regionernas egna förutsättningar som programmen formuleras med sikte att främja den regionala tillväxten. De investeringar som är möjliga inom programmen framgår av det enskilda programmets operativa programdokument.

Närmare 16 miljarder kronor ska investeras under åren 2014–2020. Hälften av dessa medel kommer från Regionala utvecklingsfonden och den andra hälften från nationella aktörer. Tillväxtverket förvaltar dessa regionalfondsprogram.

Åtta regionala strukturfondsprogram

I Sverige finns åtta regionala strukturfondsprogram. Investeringar sker inom fem tematiska mål. Det är främst riktat mot att främja forskning, innovation och konkurrenskraft i små och medelstora företag samt omställning mot en koldioxidsnål ekonomi. De tre nordligaste programmen investerar även i bredband och utveckling av hållbara transporter.

Programmen är avgränsade geografiskt, vilket illustreras i bilden nedan.

Nationellt regionalfondsprogram

Det nationella regionalfondsprogrammet ska komplettera de insatser som genomförs i de åtta regionala strukturfondsprogrammen. Investeringar sker inom tre tematiska mål:

- att främja forskning, teknisk utveckling och innovation
- att öka konkurrenskraften i små och medelstora företag samt
- omställning mot en koldioxidsnål ekonomi.

3 Interregprogram

Europeiskt territoriellt samarbete, även kallat Interreg, handlar om att utveckla samarbetet över nationsgränserna. Interreg har utformats för att lösa problem som överskrider administrativa gränser och kräver en gemensam lösning. Syftet är att uppmuntra regioner från olika medlemsstater att arbeta tillsammans och lära av varandra genom gemensamma program, projekt och nätverk.

Under åren 2014–2020 ska 18 miljarder kronor¹ investeras, varav 12,4 miljarder kommer från Regionala utvecklingsfonden. Inriktningen för programmen är att stärka forskning och innovation, hållbara transporter, gränsöverskridande arbetsmarknader och miljövänliga energikällor.

Gränsregionala program

I de gränsregionala programmen sker samarbetet mellan regioner som fysiskt gränsar till varandra. Syftet med dessa program är att förstora regionen och därmed öka förutsättningarna för tillväxt och sysselsättning. I Sverige berörs 17 av 21 län av något av de gränsregionala programmen. De gränsregionala program som förvaltas i Sverige är Öresund-Kattegat-Skagerrak, Sverige-Norge, Nord och Botnia-Atlantica. Sverige deltar också i Central Baltic och South Baltic.

Transnationella program

I de transnationella programmen sker samarbetet i större angränsande regioner och kan omfatta hela eller delar av länder. Sverige förvaltar programmet Norra Periferin och Arktis. Sverige deltar dessutom i de transnationella programmen Baltic Sea Region och North Sea Region.

---

¹ Programmen hanterar sina program i valutan Euro. I denna rapport har detta räknats om till svenska kronor. Omräkningen sker i en fastställd valutakurs om 8,39 kronor/Euro.

Interregionala program

De interregionala samarbetsprogrammen omfattar hela EU. De regioner eller länder som får stöd behöver inte gränsa till varandra. Fokus i programmen är erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande mellan regionala och lokala aktörer. De interregionala program som Sverige deltar i är Interreg Europe, Espon 2020, Urbact III och Interact III. Interact III skiljer sig från övriga eftersom det inte finns projektmedel att söka. Programmet stödjer erfarenhetsutbyte mellan aktörer som är involverade i genomförandet av programmen för territoriellt samarbete. Det programmet ingår inte i denna rapport.

Europeiska grannskapsinstrument

Program som finansieras genom europeiska grannskapsinstrumentet, ENI-program, genomförs i de yttersta områdena av EU. ENI-programmen syftar till att föra EU och dess grannar närmare varandra. Sverige deltar i programmet Kolarctic Crossborder Cooperation som omfattar länderna på Nordkalotten och i nordvästra Ryssland.

4 Resultatinriktat genomförande

ESI-fondernas uppgift är att finansieras nyskapande projekt som leder till strukturomvandling och hållbar tillväxt i Europa. Kunskap om hur fonderna används och vad investeringarna resulterar i är viktigt. Det är centralt ur flera perspektiv. Framst för att veta om de resurser som avsätts bidrar till att uppnå målen med politiken. Men också för att kunna styra och utveckla politiken på alla nivåer i genomförandet.

Ambitionerna för ett mer resultatinriktat genomförande har stärkts betydligt under den här programperioden. Europeiska kommissionen har arbetat fram tydligare krav och riktlinjer för uppföljning och utvärdering av programmen. Ett ökat fokus på resultat betonas också i den nationella strategin, där regeringen betonar vikten av en kunskapsbaserad och resultatorienterad regional tillväxtpolitik.

Regionalfonden ger mervärde

Regionalfondsprogrammen ska skapa mervärden inom den regionala tillväxtpolitiken. När frågan om resultat adresseras är det viktigt att hålla det strategiska ramverket i minnet. Regionalfonden är ett av många verktyg för att skapa en effektiv och ändamålsenlig tillväxt i landet. Det är ett samspel mellan olika insatser och aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Det är många faktorer som måste vägas in för att kunna bedöma effekter och målpuppfyllelse för investeringarna.

Resultat

Utvärdering är det centrala verktyget för att visa på långsiktiga effekter och resultat. Inriktning och omfattning på utvärderingarna av ESI-fonderna ska beskrivas i utvärderingsplaner. Dessa planer ska bidra till ökad systematik och stärka den logiska kedjan från programmets mål och aktiviteter till resultat och effekter. Utvärderingarna ska också kunna bidra till en ökad kvalitet i programmets genomförande.

För att nå de målen med investeringarna i programmen krävs att tillgängliga resurser beviljas till gemensamma utvecklingsprojekt. Det är också centralt att dessa projekt omsätter resurser till handling, att de förbrukar de beviljade medlen i sin strävan mot målen. Det är givetvis inte ett mål i sig att använda upp de pengar som beviljats. Det ska självklart nyttjas till aktiviteter som strävar att nå projektets målsättningar. Varje enskilt projekt ska bidra till programmets mål och stämma överens med den riktning som programmen beskriver. Det kan till exempel handla om att öka antalet innovativa små och medelstora företag, öka antalet nya företag med tillväxtpotential eller öka antal företag med tillgång till bredband med hög kapacitet.

Alla program har aktivitetsindikatorer som mäter utfallen av genomförda aktiviteter i enskilda projekt. Dessa utfall rör sig exempelvis om hur många företag som deltar i projekten, hur många nya arbetstillfällen som skapats i företagen och energibesparande mått. Aktivitetsindikatorerna ska inte förväxlas med effekter.

5 De regionala strukturfondsprogrammen i halvtid

Programmen genomför investeringar under åren 2014–2020. Genomförandet har nått halvtid. Det är ett viktigt skede av flera olika skäl. I halvtid finns fortfarande möjlighet att styra om programmen i de fall det finns skäl för det. Det är utvärderingarnas uppgift att signalera om det skulle finnas sådana skäl. Diskussioner om framtida programperioder påbörjas och samtidigt har det under en tid pågått diskussioner om politikens framtid.

Sverige lyckas väl

Sverige har lyckats väl med att omsätta tillgängliga resurser i konkret handling. Närmare 60 procent av programmens sammanlagda budget var beviljad i slutet av 2016. I svenska kronor motsvarar det 4,7 miljarder. Räknar vi in medfinansieringen hade närmare 10 miljarder investerats i 407 gemensamma utvecklingsprojekt i landet. Andelen beviljade medel i programmen indikerar goda möjligheter att uppnå målen.

Programmen har beviljat medel inom alla tematiska områden, men hur mycket varierar. Anledningen är främst att programmen lyser ut sina medel inom olika tematiska områden. Hur programmen har prioriterat sina utlysningar varierar och därmed varierar beslutsnivån. Det finns alltså ingen direkt koppling mellan en låg beslutsnivå och låg efterfrågan på medel inom alla tematiska områden.

Näringslivet deltar i innovationsprocesser

Drygt 1 miljard har investerats i projekt som ska stärka forskning, teknisk utveckling och innovation. Det motsvarar ungefär hälften av de medel som finns avsatta för detta område. Det nationella programmet har beviljat nästan hela budgeten till forskningsanläggningen European Spallation Source, ESS. För de övriga programmen varierar beslutsnivån mellan 32 procent och 82 procent. Variationen bedöms delvis bero på de olika förutsättningarna i programområdena. Områden med väl utbyggda innovationssystem och starka samarbeten mellan akademi, näringsliv och forskningsinstitut har lättare att få in projekt.

Ett långt större deltagande från näringslivet krävs i denna programperiod jämfört med tidigare perioder. Det gäller att skapa projekt som ger incitament för företagare att delta. Näringslivet har en lika självklar roll som akademien och forskningsinstitutioner i innovationsprocesser där kommersialisering är slutmålet.

Smart specialisering är högt prioriterat och samtliga program har strategier för att välja ut de projekt som utnyttjar regionens styrkor och bidrar till smart specialisering. Vissa program har ett bredare fokus än andra.

Bredband och digitala tjänster

Närmare 90 procent av tillgängliga medel inom det tematiska målet Informations- och kommunikationsteknik går till utbyggnad av bredband med höghastighetsnät. Övre Norrland, Mellersta Norrland och Norra Mellansverige investerar i bredband. Totalt 487 miljoner har investerats i bredbandsutbyggnad, vilket motsvarar 61 procent av tillgängliga medel. Här sker samverkan med Jordbruksfonden som i sin tur finansierar kopplingen till slutanvändarna.

Att bygga höghastighetsnät är ett viktigt steg på vägen mot digitaliseringens möjligheter. Men i slutänden är det avgörande att de nyttjas och det är viktigt att inte hamna efter i den digitala utvecklingen. Inom området finns en mindre budget för utveckling av användandet av digitala tjänster. I de tre nordligaste programmen finns projekt med tonvikt just på utveckling men även projekt som arbetar med entreprenörstödande aktiviteter, e-hälsa och e-handel. Även Skåne-Blekinge samt Småland och Öarna investerar inom detta område. I dessa program är fokus att sprida kunskap i syfte att öka användandet av och utvecklingen av nya digitala tjänster.

Det som kan sägas om detta område är att behovet av bredbandsinvesteringar tycks vara långt större än vad programmen kan möta. Samarbetet med Jordbruksfonden och regionala aktörer fungerar väl och ger resultat. Utveckling av digitala tjänster får ett långt mindre fokus än det förtjänar genom den låga tillgången till medel.

Stor kapacitet för ökad konkurrenskraft

2 miljarder har investerats i projekt för att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag. Projektens verksamhet består av riskkapital, internationalisering, organisationsutveckling, stärkta nätverk och ett ökat entreprenörskap. Vissa program har beviljat hela sin budget inom området ökad konkurrenskraft. Många program har valt en bredd i utlysningar för att möjliggöra olika typer av projekt. Det har resulterat i få branschspecifika projekt på vissa håll. Bland de projekt som är branschspecifika dominerar besöksnäringen i de norra delarna av landet.

Inom området finns en upparbetad kunskap och erfarenhet sedan tidigare programperioder. Många aktörer kan bidra med kunskap och pågående satsningar, där Regionalfonden kan utgöra ett komplement. Samarbetsytorna är lätta att hitta där befintliga stödsystem inte klarar av att möta behovet från näringslivet. Det har resulterat i många ansökningar med hög kvalitet. Projekten har en regional förankring där näringslivet står i centrum. Det är ett tydligare fokus på direkta insatser i de företag som deltar.

Lite mer än hälften av beviljade medel går till satsningar på riskkapital. Syftet är att komplettera befintliga verktyg på riskkapitalmarknaden. Efterfrågan på

investeringar och privata medinvesterares intresse att saminvestera har hittills varit god. Investeringarna sker i små och medelstora företag i alla delar av landet med betoning på områden utanför stora städer.

Koldioxidsnål ekonomi

Närmare 800 miljoner har investerats för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Det motsvarar 57 procent av tillgängliga medel. Det är inom det nationella regionalfondsprogrammet som merparten av investeringarna hittills skett. I vissa program är söktrycket lågt, vilket bedöms bero på att området är nytt för den här programperioden. Det finns också nationella satsningar som konkurrerar med programmen inom området. Utvärderarna har pekat på att det finns svaga incitament för energieffektivisering i svenska företag på grund av de låga elpriserna i Norden. De har också pekat på ett behov av möjligheter att investera i infrastruktur, vilket saknas inom programmen idag. Det finns en vinst i en förbättrad samordning med andra typer av insatser som kan komplettera Regionalfonden. Ett utmärkt exempel på detta är ett projekt i Övre Norrland och Mellersta Norrland där medel från Regionalfonden kompletterats med medel från Klimatklivet².

En grön investeringsfond har etablerats som ska stärka utbudet av riskkapital. Det riktas till små och medelstora innovativa företag med affärsmodeller som bidrar till minskade koldioxidutsläpp.

Hållbara transporter i norr

Investeringar i hållbara transporter sker endast i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. Det är i programmen Övre Norrland och Mellersta Norrland. Båda dessa programområden är stora till ytan, glest befolkade och har långa avstånd mellan orter. Det är också kriterierna för extra tilldelning av medel från Regionala utvecklingsfonden. Det finns där stora behov av att förkorta restider, utveckla transportmöjligheter och öka kapaciteten i transportinfrastrukturen. 278 miljoner har beviljats inom detta området, vilket motsvarar 43 procent av tillgängliga medel.

Läget i de båda programmen skiljer sig markant åt. Mellersta Norrland har beviljat 86 procent av tillgängliga medel, medan Övre Norrland endast beviljat 19 procent. I Mellersta Norrland har infrastrukturprojekt tydligt prioriterats av strukturfondspartnerskapet. I Övre Norrland finns behov av investeringsstöd till flygplatser och hamnar, vilket inte är tillåtet i nuläget.

---

² Klimatklivet förvaltas av Naturvårdsverket

Stora komplexa samverkansprojekt

De beviljade projekten är stora, där genomsnittprojektet beviljas 23 miljoner. Stora komplexa samverkansprojekt med många aktörer och många gånger omfattande investeringar tar tid att genomföra. Trots att många aktörer har lång erfarenhet av stora projekt så skapas ofta omständigheter som leder till eftersläpningar. Det visar sig i hur stor andel av de beviljade medlen som betalats ut. Fram till och med 2016 hade drygt 16 procent betalats ut till projekt. En låg utbetalningstakt i början av en programperiod är att förvänta. Det är något som också gällde under början av den förra programperioden. Utbetalningarna förväntas öka betydligt under 2017 och prognosen är att komma ikapp den satta tidplanen.

Genomförandet går bra

Det har genomförts betydande utvärderingsinsatser under 2016. Utvärderarna gör kvalificerade bedömningar av investeringarnas förutsättningar att nå målen. Den övergripande slutsatsen är att genomförandet hittills svarar väl mot programmets och partnerskapsöverenskommelsens inriktning. De projekt som beviljas bedöms ha förutsättningar att bidra till en utveckling mot programmets målsättning. Ökat fokus på resultat har resulterat i mer företagsnära insatser. Det pågår ett strategiskt arbete för att skapa samverkan och åstadkomma tvärsektoriell styrning. Detta har lyfts fram som avgörande för att uppnå målen med den regionala tillväxtpolitiken.

Företag får stöd

Investeringarna genom programmen sker nära eller direkt till små och medelstora företag. Förväntningarna är stora på hur många företag som ska nås genom satsningarna. Målet är att drygt 19 000 företag ska få stöd i någon form. De former av stöd som mäts och följs upp är bidrag, annat ekonomiskt stöd än bidrag och annat stöd än ekonomiskt. Med bidrag menas ekonomiskt stöd utan skyldighet att betala tillbaka stödet. Med annat ekonomiskt stöd än bidrag menas stöd som är förenat med något krav. Det är till exempel riskkapital. Företag kan också få stöd som inte innebär någon ekonomisk transaktion, såsom exempelvis rådgivning.

I slutet av 2016 hade 2 540 företag fått stöd. 1 900 av dessa företag har fått annat stöd än ekonomiskt. 281 företag har fått 168 miljoner i bidrag och 37 företag har fått 19,6 miljoner i ekonomiskt stöd. Det senare är främst genom riskkapitalsatsningarna. De företag som deltar i aktiviteterna bedömer att stödet har bidragit till att skapa 463 nya arbetstillfällen.

6 Interreg i halvtid

Sverige förvaltar fem Interregprogram och deltar i ytterligare åtta som förvaltas i andra länder. Programmen omfattar cirka 18 miljarder kronor³, där 12,4 miljarder kommer från den Regionala utvecklingsfonden. I dessa samarbetsprogram ingår länder som inte är medlemmar i Europeiska unionen. Dessa länder bidrar med nationella medel till programmets budget i olika utsträckning. I de enskilda projekten tillkommer sedan medfinansiering från olika nationella aktörer.

I slutet av 2016 hade programmen beviljat motsvarande 6 miljarder kronor. Beslutsnivån varierar mellan programmen från 20 procent till 100 procent av de medel som kommer från Regionala utvecklingsfonden.

Programmen är formulerade i samverkan utifrån regionernas förutsättningar för att skapa tillväxt. Det gör att inriktningen mellan programmen varierar. Vissa program har väl utarbetade samverkansstrukturer över gränserna. Det möjliggör ett smidigt programgenomförande med fokus på konkret utveckling. Andra program arbetar fortsättningsvis med kunskapsutbyte och nätverksskapande inom prioriterade områden.

700 miljoner till svenska projektpartners

Det är flera länder som samarbetar med Sverige i programmen. Det innebär att beviljade medel inte bara hamnar i Sverige och hos svenska aktörer. I slutet av 2016 fanns 300 beviljade samarbetsprojekt. Närmare 700 miljoner kronor från Regionala utvecklingsfonden hade beviljats till 631 svenska projektpartners.

Svenskt deltagande

Svenska aktörer deltar mest i projekt där syftet är att stärka forskning, teknisk utveckling och innovationer. Därefter deltar svenska organisationer i satsningar för att skydda miljö och hållbar användning av resurser.

Sen programstart

Majoriteten av programmen beviljades först i december 2014. Det gör att programmen startade först 2015, ett år in i programperioden. Det gör också att utbetalningarna inte kommit igång. Flera program hade inte gjort några utbetalningar till projekt i slutet av 2016.

---

³ Interregprogrammen hanterar sina program i valutan Euro. I den här rapporten har alla belopp räknats om till svenska kronor. Omräkningen sker i en fastställd valutakurs om 8,39 kronor /euro.

6.1 Interreg i Sverige

De fem program som förvaltas i Sverige har en sammanlagd budget på 2,6 miljarder kronor från Regionala utvecklingsfonden. I slutet av 2016 hade 1,3 miljarder av dessa beviljats.

Programmen har generellt sett lyckats väl i genomförandet av programmen i halvtid. Trots förseningen har programmen beviljat hälften av tillgängliga medel fram till slutet av 2016. Utbetalningarna ligger på blygsamma 3 procent. Förväntningarna är att dessa ska öka rejält under 2017.

Fokus på innovationer

Forskning, teknisk utveckling och innovationer är prioriterat inom alla program. Vikten av ett tydligare fokus på näringslivets deltagande är något som framgår tydligt. Innovation i alla dess former ses som centralt för den regionala tillväxten och smart specialisering är högt prioriterat. Det är genom att arbeta nära företagen som deras förmåga att kommersialisera nya idéer ska utvecklas. De möjligheter som gränsöverskridande samverkan ger ska tas tillvara.

I slutet av 2016 hade 620 miljoner beviljats till projekt med fokus på innovationer. Av totalt tillgängliga medel motsvarar det 75 procent. Programmen har lyckats väl inom detta område med mellan 58–89 procent i beviljandenivå. Det är också inom det här området som utbetalningarna har kommit igång.

De största svenska finansiärerna inom detta område är universitet, regioner och länsstyrelser.

Miljöskydd och koldioxidsnål ekonomi

Klimatförändringar, främja ett effektivare resursutnyttjande och utmaningarna med övergången till en mer koldioxidsnål ekonomi är centralt i alla programmen. Investeringar här pekas ut som grundläggande för en attraktiv livsmiljö och för utveckling av ett hållbart näringsliv.

En tredjedel av tillgängliga medel har beviljats, 218 miljoner. Det gör att 75 procent av medlen återstår med halva programperioden kvar. En del program menar att de beviljat förstudier som kommer att leda till projektansökningar och vissa vittnar om ett lågt söktryck generellt inom området. Inget program har uttryckt någon oro över att inte nå målen inom området eller att söktrycket fortsatt kommer att vara lågt. Det är för tidigt att avgöra utvecklingen.

Ökad konkurrenskraft

Det tematiska området ökad konkurrenskraft hos små och medelstora företag ingår i fyra av de fem programmen. Det är endast Öresund-Kattegat-Skagerrak som inte

investerar för ökad konkurrenskraft. Sammantaget har 186 miljoner beviljats, och det är ungefär 45 procent av det som finns tillgängligt för detta område. Projekten handlar bland annat om att underlätta för företag att hitta riskkapital, undanröja barriärer, hitta nya marknader och bilda kluster m.m.

Även inom detta område har utbetalningarna kommit igång, men i något mindre utsträckning. Programmen bedöms ha kommit igång med god fart inom området trots den sena programstarten.

Sysselsättning och arbetskraftens rörlighet

Att utöka arbetsmarknaderna och undanröja gränshinder för arbetskraften ses som prioriterat i några av programmen. Investeringar för ökad sysselsättning och att främja arbetskraftens rörlighet görs inom tre av de fem programmen. Det är inom Nord, Sverige-Norge och Öresund-Kattegatt-Skagerrak.

Sammanlagt har programmen investerat 134 miljoner kronor. Det motsvarar 45 procent av vad som finns tillgängligt. Beviljandegraden varierar mellan 30 och 50 procent.

Gemensamt för programmen är projekt som syftar till att öka gränspendlingen och undanröja hinder för detta. Även investeringar för att säkra framtida arbetskraftsförsörjning sker.

Transport

Tre program investerar i projekt för hållbara transporter. Det är Sverige-Norge, Öresund-Kattegat-Skagerrak och Botnia-Atlantica. Vilka investeringar som är prioriterade skiljer sig efter programmens inriktning och förutsättningar. Det handlar om investeringar i miljövänliga och koldioxidsnåla transporter för att främja hållbar regional och lokal trafik. Det är såväl inre vattenvägar som hav, hamnar, flygtransport och järnväg.

Sammantaget har 48 miljoner investerats genom programmen, vilket motsvarar 19 procent av beviljade medel. Här är variationen stor mellan programmen. Botnia-Atlantica har intecknat hela 97 procent, medan Öresund-Kattegat-Skagerrak har intecknat blygsamma 9 procent. Orsaken till det låga söktrycket bedöms vara att innehållet i programmet inte stämmer överens med vad som efterfrågas. Behovet av fysiska investeringar är större än den typ av analyser och utredningar som är möjliga att söka till. Här finns en risk att området inte uppnår sina mål.

Medfinansiering

I programmen ingår även länder som inte är medlemmar i EU. Dessa länder medfinansierar programmen. Den här finansieringen är inte lika självklar som

Regionala utvecklingsfondens engagemang, utan bygger på ett väl fungerande samarbete. Vissa program har indikerat ett bekymmer med medfinansiering från samarbetsländer. Det finns också viss oro att även Brexit kommer att påverka möjligheterna till fortsatt framgång i genomförandet i de program som samarbetar med Storbritannien. I hur stor utsträckning detta kommer att utgöra ett hinder är för tidigt att avgöra.

Gränsregionala mervärden

Få program har hunnit genomföra några utvärderingar. De som hunnit genomföras har genererat några iakttagelser. Det är främst utmaningen att höja nivån på de gränsregionala mervärden som projekten genererar. Att säkra projektresultaten över tid är en annan. Näringslivets deltagande och att höja innovationsnivån är också något som pekas på. Utvärderingarna beräknas få fart under 2017.

Näringslivets deltagande

Även i dessa program följs hur många företag som får stöd genom investeringarna. Målet är att cirka 1 500 företag ska få stöd och 25 nya arbetstillfällen ska skapas i dessa företag. Hittills har 133 företag fått stöd och inga nya jobb har ännu skapats. Inom vissa investeringar ges stöd till företag i syfte att föra ut nya produkter och tjänster på marknaden. Hittills har 24 företag fått stöd i det syftet.

6.2 Interreg utanför Sverige

Sverige deltar i åtta Interregprogram som förvaltas i andra europeiska länder. Genom dessa program investeras 9,5 miljarder från Regionala utvecklingsfonden. Fram till 2016 hade 4,1 miljarder beviljats gemensamma utvecklingsprojekt över nationsgränserna.

De regioner som ingår i programmen har olika karaktär och brottas med skilda utmaningar för tillväxt och utveckling. Programperioden kännetecknas av mer fokuserade program och ett långt större fokus på resultat än tidigare perioder. Den regionala förankringen återspeglas i programmen genom att inriktningen skiljer sig åt mellan dem.

Förbättrad institutionell kapacitet

Några program skiljer sig markant från de övriga. Espon och Urbact III beviljar endast medel inom ett tematiskt område. Det rör sig om investeringar för att öka institutionell kapacitet och effektiviteten i den offentliga förvaltningen. Espon är ett forskningsprogram kring regional utveckling och rumslig planering. Projekten handlar främst om att göra gemensamma regionala analyser för hela EU. Urbact III riktas till erfarenhetsutbyte och nätverksbyggande. Projekten handlar om att utveckla integrerade lösningar för en förbättrad stadsutveckling.

Programmen har beviljat 566 miljoner kronor, vilket motsvarar 58 procent av tillgängliga medel.

Miljö i fokus

Gemensamt för programmen är att miljöfrågorna har prioriterats. Närmare 40 procent av tillgängliga medel har avsatts för investeringar för en bättre miljö. Det rör sig främst om att bevara och skydda miljön och att främja ett effektivt resursutnyttjande. Även anpassningar på grund av klimatförändringar samt stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Sammanlagt har 1,5 miljard beviljats till investeringar för en bättre miljö. Det motsvarar 45 procent av tillgängliga medel.

Innovationer och entreprenörskap

En stor del av programmens gemensamma resurser riktas till investeringar för att stärka forskning och innovation samt att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag. För investeringar inom detta område finns drygt 3 miljarder avsatt.

Investeringar för att stödja tillväxten i regionernas ekonomier genom innovationer och entreprenörskap sker brett. Det handlar om allt från att få fler företag att exportera, skapa kluster, förbättra kommersialiseringsprocesser och främja

innovationer hos små och medelstora företag till att stödja smart specialisering i regionerna. Närmare 1,5 miljard har beviljats till projekt, vilket är 15 procent av vad som finns tillgängligt.

Svenskt deltagande

Det svenska deltagande i programmen varierar väldigt. Totalt finns 332 leadpartner i programmen. En leadpartner är den aktör som har huvudansvar för projektet. Av dessa 332 är endast 7 procent svenska aktörer, eller 22 stycken. Det finns flest svenska leadpartners inom områden som investerar för en förbättrad miljö.

I projekten finns också flera projektpartners som har ett ansvar i projektets genomförande och får del av de beviljade medlen. Svenska projektpartners utgör 8 procent av de totala 2 512 projektpartners som deltar i program.

Bedömningen är att 374 miljoner har beviljats till svenska organisationer som deltar i projekten.

Går enligt plan

Programgenomförandet bedöms gå enligt plan, även om utbetalningarna inte riktigt kommit igång. Utbetalningstakten är extremt låg och var mindre än 1 procent vid slutet av 2016. Att programmen startade sent gör att programmen ligger lite steget efter.

Programmen indikerar att projekten håller en hög kvalitet med fokus på resultat. Det finns ännu ingen oro att programmen inte kommer att nå sina mål. Tilltron till utvärderingarnas centrala roll är hög för ett ökat resultatfokus. Däremot har inga program slutfört några utvärderingar som kan påvisa några första indikationer på framstegen.

Aktiviteter

Genom programmens aktiviteter följs hur många företag som får stöd och hur mycket de får i ekonomiskt stöd. Det är få program som hunnit få in några rapporter på antal företag som fått stöd. Målet⁴ är att 1 130 företag ska få stöd under perioden. Det är endast ett program som lämnat uppgift om hur många företag som fått stöd; hittills 83. Utfallen för aktivitetsindikatorerna förväntas komma in under 2017.

---

⁴ Vi har endast uppgifter från Central Baltic, South Baltic, North Sea Region och Baltic Sea.

Tillväxtverket

Swedish Agency for Economic
and Regional Growth

Tel 08-681 91 00
tillvaxtverket.se

Europeiska regionalfondens investeringar i Sverige

Läget i regionala strukturfondsprogram
och Interregprogram i halvtid

Rapport 0230